

Deel 21 (slot)

Het vorige deel hebben we afgesloten met het gezin van Andries Bongaards en Neeltje Kool. Negen kinderen die in het huisje achter de werkplaats zijn geboren en daar tot 1923 zijn opgegroeid. De timmerzaak was na de boedelscheiding in 1913 formeel eigendom geworden van Johannes Koene. Hoe is het de timmerzaak verder vergaan?

Johannes Koene woonde met Engeltje Bongaards in het huis dat in het midden van de foto te zien is. De woning met de voordeur links en twee raamkozijnen met luiken. Nu ligt hier de toegang naar het Rankplein.

Na het overlijden van Johannes Koene in 1924 nam zijn zoon Andries Koene (1894) de timmerzaak over. Hij woonde samen met zijn oudere zus Leentje Koene (1888) nog bij moeder Engeltje Bongaards thuis. Het huisje achter de werkplaats was vanaf 1923 dus niet meer bewoond, maar ondanks dat dit huisje eigendom van de familie Koene was, heeft Andries Koene nooit het plan uitgevoerd om zelf in dit vochtige huisje te gaan wonen. Hij zal het bij z'n moeder beter gehad hebben.

Naast de timmerwerkplaats woonde op de plek waar nu poelier Straathof is gevestigd, Cornelis van Loenen. Hij was o.a. nachtwaker van beroep en ook dorpsomroeper. Als er nieuwtjes in het dorp waren, dan ging hij lopend of op de fiets het dorp door. Dorpsomroepers gebruikten een soort ratel om de aandacht van bewoners te trekken en als er mensen naar buiten kwamen, vertelde hij het nieuws. Dat kon van alles zijn. Als er een noodslachting was van een koe, dan was het hele dorp snel op de hoogte. Maar ook aankondigingen van bijeenkomsten of betaalmomenten van polderlasten. In het dorp had Cornelis van Loenen de bijnaam 'Cees Pakkum' gekregen. Hij zal waarschijnlijk wel eens achter iemand aan zijn gegaan en geroepen hebben: 'Pakkum!'

Op onderstaande foto uit 1923 kijken we tegen het pand aan waar Van Loenen woonde. Met het grote reclamebord van Bervoets kleding uit Delft tegen de gevel.

Het pand rechts waar de vlag uit het bovenluik steekt, is de smederij van Augustinus. Precies achter de eerste twee paarden kan je de travalje nog net zien staan. Daar werden de paarden beslagen.

Deze foto is gemaakt vanaf de muziektent die op het terras van De Gouden Leeuw stond. Vanuit deze licht verhoogde positie werd de feestelijke optocht van de onafhankelijkheidsfeesten vastgelegd.

Links zien we het ijzeren hekwerk dat voor de woning van de schoolmeester stond. En uiterst rechts nog een stukje gevel waar later schoenmaker De Loos zat.

Het gezin van Cornelis van Loenen werd in 1903 uitgebreid met dochter Dirkje Johanna. Bij de aangifte voor de burgerlijke stand gaat buurman Andries Bongaards mee als getuige. Dirkje van Loenen en Andries Koene moeten elkaar al van jongs af aan gekend hebben. Andries kwam vaak met zijn vader mee naar de timmerzaak en Dirkje woonde er naast. Toch heeft het nog heel lang geduurd voordat er een relatie ontstond tussen deze twee en zij op 24 mei 1934 trouwden. Andries 39 jaar en Dirkje 30 jaar oud. In de trouwakte van de burgerlijke stand staat dat vader Cornelis van Loenen getuige is en ook Hendrikus Koene, de oudere broer van Andries die tuinder in Naaldwijk was.

Deze foto van de werkplaats met het aangrenzende woonhuis is van rond de jaren '20 van de vorige eeuw. Naast de timmerwerkplaats woonde smid Augustinus. Al in 1847 kwam Willem Augustinus (1812) uit Tiel naar De Lier. Hij kocht dit woonhuis met een daarnaast gelegen vlasschuur die hij verbouwde tot smederij. (nu Shoarmazaak) Zijn zoon Arie (1849) zette de smederij voort en hij bleef in het aangrenzende woonhuis wonen. Arie had twee zoons die beiden in de voetsporen van hun vader traden en het smidswerk met de papelepel ingegoten kregen.

Jan Pieter Augustinus (1882-1947) was een zeer ondernemende jongeman. Hij koos er al op jonge leeftijd voor om niet bij zijn vader in de zaak te gaan, maar een eigen smederij/fietsenzaak te beginnen in een pand aan de andere kant van de Hoofdstraat, naast Stalhouderij Van den Berg. In een eerder deel hebben we gelezen dat Leen Bongaards kort na 1905 bij zijn buurjongen Jan Pieter in de fietsenzaak was gaan werken.

Op onderstaande foto van rond 1910 voor de fietsenzaak zien we Leen Bongaards helemaal rechts. In het midden staat zijn zusje Magdalena Neeltje Bongaards met een fiets in de hand. Het meisje dat later trouwde met Adrianus Buitelaar en in Rotterdam ging wonen. Links staat Jan Pieter Augustinus.

Er lag toen nog een sloot langs de zuidkant van de Hoofdstraat met bruggetjes naar de woningen. Jammer genoeg is de tekst op het grote reclamebord niet te lezen. Helemaal rechts zien we een polderslootje richting de Kralingerpolder lopen. Deze sloot scheidde het perceel van Augustinus met dat van stalhouderij Van den Berg. Op de plaats van dit slootje ligt nu de overdekte corridor tussen slagerij Zwaard en de DA drogisterij. Veel later heeft Willem Abresch de smederij van Augustinus overgenomen.

Zijn jongere broer Willem Augustinus (1887-?) werd ook smid en woonde in hetzelfde huis naast de timmermanswerkplaats. Hij had echter veel grotere plannen en wilde geen gewone dorpsmid blijven. Willem had zijn oog laten vallen op een perceel land dat van timmerman Koene was. Dit perceel lag schuin achter de oude smederij van zijn vader en grensde aan de Lee. Nadat Willem en Johannes Koene het over de voorwaarden eens werden, bouwde Willem op dit perceel een voor die tijd enorme fabriek.

Uit een krantenartikel uit 1924 bleek dat Willem de meest moderne machines in zijn werkplaats had staan. Voor De Lier en wijde omgeving een absolute noviteit en waarmee de productie van stalen kassen een enorme vlucht nam. Met de schuit werden de materialen via de Lee aan- en afgevoerd. Langs het water was er zelfs een kraanbaan gebouwd, waarmee het staal eenvoudig geladen en gelost kon worden. In 1927 was de zaak midden in het dorp al veel te klein geworden en kon hij op die locatie niet meer aan de groeiende vraag voldoen.

Willem Augustinus kocht een perceel grond aan de Kijckerweg en liet daar een veel grotere fabriek bouwen, waar hij de productie van stalen kassen, ramen en deuren fors uitbreidde. Toen echter in 1929 de grote crisis uitbrak, ondervond ook Augustinus de gevolgen. De vraag naar stalen kassen stortte helemaal in en Willem moest al in 1930 de zaak om financiële redenen verkopen. Hij verhuisde naar Naaldwijk en later naar Delft.

De fabriek werd overgenomen door Schmidt & van Norden en nu is aluminiumbedrijf Boal daar gevestigd.

Op deze foto van rond 1925 zien we vanaf de Domtoren het splinternieuwe bedrijfspand van Willem Augustinus. De vier ongelijke kappen en de gevel fel opgelicht met daarvoor nog een groentetuintje van de familie Koene.

Terug naar het huis naast de werkplaats waar vader Arie Augustinus (1849) na het uitzwermen van zijn kinderen is blijven wonen. Al eerder kwamen we zijn zus Fransina (1839) tegen die met timmerman Willem Bongaards (1839) was getrouwd.

Arie Augustinus was in 1880 getrouwd met Jacoba van Harmelen (1851) en zij kregen samen zeven kinderen. Jacoba was een dochter van bakker Van Harmelen die een paar huizen verderop in de Hoofdstraat woonde (nu Langerak). In 1926 overleed Jacoba en in 1931 haar man Arie. Na het overlijden van Arie Augustinus kwam het huisje te koop. Andries Koene zal ongetwijfeld de wens gehad hebben om een keer naast zijn werkplaats te gaan wonen en die kans kreeg hij nu. Hij kocht het huisje en heeft het kort daarna afgebroken om er een nieuwe woning terug te bouwen. Misschien had hij inmiddels al verkering met Dirkje van Loenen en heeft hij de tijd genomen om het huis tussen alle andere werkzaamheden door af te bouwen. In 1934 trouwen ze en betrekken het splinternieuwe woonhuis.

Vanaf dat moment is dus ook de opkamer aan de achterzijde verdwenen die door de familie Bongaards tot aan 1923 werd gebruikt als slaapkamer. Een ander opvallend detail is het smeedijzeren hek dat voor het woonhuis stond en op de foto van rond de jaren '20 te zien is. Dat zal ongetwijfeld door smid Augustinus zijn gemaakt. Maar dit hek heeft de sloop in de jaren '30 overleefd en staat er nog steeds. De koperen knoppen worden nog wekelijks bijgehouden en die glimmen je na meer dan honderd jaar nog elke dag toe. Als je er voorbij loopt, sta hier dan nog eens even bij stil.

Zo kwam kort na 1931 het woonhuis en de aangrenzende timmerwerkplaats weer in handen van dezelfde eigenaar.

Jan den Hoed